

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2687 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 7. OKTOBRA (OCT. 7), 1935. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 195
Cena lista je \$6.00
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Liga narodov bo izvajala sankcije proti Italiji

Abesinski vojaki ustavili prodiranje italijanske armade. Francija in Anglija sta odobrili program, da države, včlanjene v Ligi narodov, prekinijo finančne in ekonomske odnose z Italijo. Protiitalijanske demonstracije v Franciji. Nemčija naznanila, da se ne bo vmešala v italijansko-abesinski konflikt

Washington, D. C., 6. okt. — Predsednik Roosevelt je objavil deklaracijo nevtiralnosti in embargo na orožje in strelivo na Italijo in Abesinijo.
Ženeva, 6. okt. — Svet Lige narodov je večer zaključil, da Abesinija ni zakrivila vojne z Italijo in Italija je napadalka. Namenov je bil odbor šestorice, ki naj pripravi načrt sankcij proti Italiji za jutranjo sejo.
Addis Ababa, 6. okt. — Italijanci so večer okupirali Aduvo, ki so bili leta 1896 strašno uničeni v Abesinici so se umaknili v Makale. Abesinske izgnane v prvih treh dneh vojne so izgubili 2000 mrtvih; izgube na obeh straneh se računajo na 7000 ubitih.

Ženeva, 5. okt. — Anthony Eden, predstavnik Anglije v Ligi narodov, je danes zahteval, da svet Lige narodov proglasi Italijo za napadalko, ker je odobril invazijo Abesinije. Godeno je, da bo Ženeva ugodila Edenovi zahtevi, čemur bo sledilo izvajanje ekonomskih in finančnih sankcij proti Italiji. Na Edenov pritisk je Ligin odbor trinajstoroce odobril izdajo del poročila glede italijansko-abesinskega konflikta, kar pomeni, da bo glasoval tudi na sankcije proti Italiji, kakor zahteva reprezentant Anglije.

Ženeva, 5. okt. — Italijanska delegacija odločno zanika, da je Italija pričela vojno v Abesiniji. Njen predstavnik je dejal, da je Italija le podvzela političko akcijo z namenom, da uvrsti mir in ustavi nemire, ki so izbruhnili na drugi strani meje italijanskih kolonij v Afriki.

Abesinska vlada je večer objavila Ligi narodov voto, v kateri pravi, da je Italija prišla od odgovornosti glede invazije province Agame, bombardiranja dveh mest, masakra žensk in otrok ter razdejane bolnišnice Rdečega križa. V telegramu poudarja, da je Italija odklonila vse mirovne pogoje in pričela z osvajanjem Abesinije. Iz tega razloga bo morala abesinska armada braniti svoje teritorije pred Italijani, zaeno pa je pripravljena na sodelovanje z Ligo narodov.

Asmara, Eritreja, 5. okt. — Italijanske čete, ki so invadirale abesinsko ozemlje, so naletele na odločen odpor abesinske armade v gorovju v bližini Adove. Abesinska armada je koncentrirana v ozadju vasi Adigrat, katero so večer okupirali Italijani, in se pripravlja na odločen boj. Italijansko posojništvo je uverjeno, da bo potisnilo abesinsko vojaštvo nazaj in nadaljevalo pohod proti Adovi.

General Emilio de Bono, vrhovni poveljnik italijanske kolonialne armade, je razglasil vojno stanje v Eritreji in italijanski Somaliji, medtem pa so italijanski vojaki molili za hitro zmago nad Abesinci.
Rim, 5. okt. — Fašistični list "Il Messaggero" je večer naznanil, da so italijanske čete dosegle abesinsko mesto Daro Tale, ki je okrog dvanaest milj oddaljeno od meje italijanske kolonije Eritreje.
Asmara, Eritreja, 5. okt. — Splošna invazija Abesinije se je pričela, ko je italijanska armada 20.000 mož prekorčila

Domače vesti

Iz mesta velikega jeza
Chicago. — Frank Gaber iz Detroita in Andrej Bombač iz Boulder Cityja, Nev., sta poslala Prosveti pozdrave s slavnosti otvoritve velikega Boulderškega jezusa v Nevadi ob navzočnosti predsednika Roosevelta.

Nov grob v Penni
Bon Air, Pa. — Dne 2. t. m. je umrl po dolgi in mučni bolezni rudarski naduh John Milavec, star 57 let in doma iz Unca pri Logatcu. V Ameriki je bil 29 let in tu zapuša ženo in 12 otrok. Bil je član društva 254 SNPJ.

Clevelandske novice
Cleveland. — Nagle smrti je umrl Frank Šprajc, star 54 let in doma iz Žužemberka. Tu je bival 31 let in zapuša pet otrok ter brata. — Dalje je umrla Frances Dolinar, roj. Pohlevenik, po domače Tišlarica, stara 81 let in doma iz Gornje Logatca na Notranjskem. Tu je bivala 32 let in zapuša dve omoženi hčeri. — Zadnji četrtlet je umrl znani trgovec Martin Frank, star 41 let in doma iz Erjavca pri Hrušici na Primorskem. Tu zapuša ženo in dva sinova. Bil je član društva 159 SNPJ.

Milwauske vesti
Milwaukee. — Anton Krivec in njegova žena Lucija sta bila lahka pobita pri avtomobilski nezgodi. — Pred sodišče se že dolgo časa vleče pravda zaradi odškodnine v vsoti \$2000, katero mora Paramount Trucking Co. plačati dedičem Evangeline Pleško, ki je bila smrtno povožena po avtomobilu te družbe. Zadnji teden je ta družba zahtevala novo obravnavo, toda sodnik je odklonil to zahtevo. Morda bo zdaj konec natezanja.

Hrvatca toži Pennerja
Pittsburgh, Pa. — Miss Olga Jurašević toži znanega radioigralca in pevca Joe Pennerja zaradi plagiatstva. V obtožnici pravi, da je Pennerju poslala svojo skladbo "Nasty Man", katero ji je poslal nazaj, češ, da ni zanič. Kasneje je pa tega pevca slišala, ko je v radiu pel njeno delo z naslovom "You Nasty Man". Miss Jurašević zahteva odškodnino.

Ameriški parniki opuste Sredozemsko morje

New York. — Ameriške parobrodne družbe so prejele informacije, da je Sredozemsko morje nevarno za parnike, posebno v bližini Italije, zato bodo ameriški parniki odlej pluli na vzhod okoli Afrike namesto po Sredozemskem morju in skozi suški prekop.

Odmevi Mussolinijeve vojne po svetu

Sovražni glasovi iz Švedske, Mehike in Anglije

Stockholm, 5. okt. — Švedski tisk vitriolično kritizira fašistično Italijo zaradi napada na Abesinijo. Naslov v nekem listu se glasi: "Barbarski Italijani začeli civilizirati barbarške Etiopce z ubijanjem žensk in otrok iz zraka".

Mexico City, 5. okt. — Tu je bilo zadnje dni še več burnih demonstracij proti Italiji. Večera je bila v mehiškem senatu predložena resolucija, ki poziva Ligo narodov, naj takoj nastopi s kazenskim postopanjem proti Italiji. Italijanski poslanik, grof Villanova, je bil iz Rima pozvan domov.

London, 5. okt. — Liberalni dnevnik "Afternoon Star" imenuje Mussolinija Borgijo in Nerona v žgočem uvodniku. List urgira angleško vlado, naj ne odneha niti za las od svojega stališča glede sankcij in čim prej "prižene krovloka pred svetovni sodni stol pravice".

Pariz, 5. okt. — Francoski fašisti in razni konservativci, ki žele Mussoliniju zmago, zahtevajo v svojem tisku od Lavalove vlade, naj drži roke proč od Velike Britanije in sankcij. Francoski fašisti in rojalisti groze z revolucijo, če bo Francija ovirala Mussolinija v njegovi "pravični vojni" v Afriki.

Tokio, 5. okt. — Japonski uradni krogi so danes izjavili, da Japonska razglasi svojo nevtralnost na podlagi mednarodnih zakonov in pogodb čim bo "formalna vojna med Italijo in Abesinijo ugotovljena". To, kar se danes godi v Abesiniji, ni še nobena vojna po mnenju japonskih uradnikov. Glede možnosti Lige narodov pri njenem prizadevanju, da ustavi vojno v Afriki, ne bo dosti uspeha, če ne bodo sodelovale velesile zunaj Lige: Združene države, Japonska in Nemčija.

Odmevi afriške vojne v New Yorku

Spopad med italijanskimi in zamorskimi šolarji

New York, 5. okt. — Poročila o italijanski invaziji Abesinije so izzvala plemenske izgrede v Harlemu in Brooklynu. Pred neko javno šolo v Brooklynu je prišlo do spopada med italijanskimi in zamorskimi šolarji, v katerem so bili prvi tepeni. Kmalu po spopadu je prišlo pred šolo več sto Italijanov in zamorcev in v akcijo je morala stopiti policija, da je preprečila pretečo bitko med starši učencev. Šolarji so bili oboženi s palicami in drugim orodjem.

V Harlemu so se vršile demonstracije proti Italijanom, v katerih so zamorci protestirali

NOVA ODREDBA ADMINISTRACIJE RELIFNIH DEL

Nad 200,000 oseb mora biti uposlenih do novembra v Illinoisu

WASHINGTON ZADRŽUJE APROPRIACIJE

Chicago, 5. okt. — Harry L. Hopkins, načelnik federalne administracije reliefnih del, je izdal nov edikt ter ga naslovil državni upravi reliefnih del, v katerem pravi, da mora biti 213,000 reliefnih klientov uposlenih pri reliefnih projektih do 1. novembra.

Državna uprava dvomi, da bi mogla izvršiti poverjeno ji nalogo do določenega časa, ker federalna administracija še ni odobrila gradnje 3900 projektov, ki so ji bili predloženi. Federalni kontrolor J. R. McCarl zadržuje apropracije iz federalnega sklada in valed tega državna reliefna uprava ne more izvajati programa.

Sedaj je samo 7300 oseb uposlenih pri reliefnih projektih v raznih krajih države. Kvota 213,000 oseb, ki morajo biti uposlene v Illinoisu do 1. novembra, vključuje 26,000 fantov v civilni konzervacijski armadi (CCC). V taboriščih CCC je sedaj 18,400 fantov.

Državna reliefna komisija bo imela izredno sejo, na kateri bo razpravljala o problemu oskrbe revežev, ki so na reliefni listi. Komisiji proti primanjkljaj \$300,000 v oktobru, ker je načelnik federalne reliefne administracije Hopkins reducirati dajate iz federalnega sklada. To je storil na domnevi, da bodo vsi "uposeljivi," ki so sedaj na reliefni listi, dobili zaslužek pri reliefnih projektih do 1. novembra.

Novi izgredi na Grškem; 30 ranjenih

Atene, 5. okt. — Na atenski univerzi so bili večer furiozni izgredi med monarhisti in republikanci. Trideset oseb je bilo ranjenih.

proti italijanski invaziji Abesinije. V neki dvorani na Lenox ave. in 118th st. so imeli zamorci protestni shod proti Italiji, katerega je morala policija ustaviti, ker se je bala, da bodo zamorci navalili na italijansko kolonijo.

Konflikt pretresa konvencijo ADF

Spor glede jurisdikcij spet v ospredju

Atlantic City, 5. okt. — Silen rava in kava je spet v ospredju redne letne konvencije Ameriške delavske federacije. Običajni prepri je izbruhnili že zadnje dni okoli vprašanja mnogih jurisdikcij. Na preliminarne sestankih delegatov departmeta stavbnih uni in departmeta kovinarskih uni je prišlo do ostrega konflikta in pojavile so se grožnje, da nekatere unije izstopijo iz federacije, če ne bodo zadovoljene na konvenciji. Na tej konvenciji bodo delegatje bolj ko nikdar prej stali pred alternativno, da se odločijo za industrijsko obliko uni ali pa ostanejo pri večnih preprih za jurisdikcije.

J. A. Franklin, predsednik unije kotlarjev, je zagrozil na zborovanju kovinarskih uni, da njegova organizacija raje zapusti federacijo, kakor da bi sprejela industrijski unionizem. Istotako sta grozila Frank Heeney, predsednik unije graditeljev elevatorjev in John Hynes, predsednik unije kleparjev. Drugi spor je med stavbnimi unijami, ki se tudi kavsajo zaradi področja.

Anglija odklonila italijanski apel

Pogajanja se morajo vršiti preko Ženeve

London, 5. okt. — Samuel Hoare, angleški zunanji minister, je večer informiral italijanskega poslanika v Londonu Dina Grandija, da se Velika Britanija ne bo pogajala direktno z Rimom glede italijansko-abesinskega konflikta, temveč preko Ženeve.

Hoare je odklonil poslanikovo ponudbo glede separatnih pogajanj med Anglijo in Italijo v zvezi z afriškim konfliktom. Slično ponudbo je Angliji predložil pred nekaj dnevi diktator Mussolini, ki pa je bila odklonjena.

Angleški premier Stanley Baldwin je zavzel alično stališče. Na javnem shodu v Bourne-mouthu je podprl deklaracijo zunanjega ministra Hoareja, da se bo Anglija pogajala z Italijo le preko Lige narodov.

Informacije se glase, da Anglija nadaljuje s koncentriranjem bojnega brodograja v Sredozemskem morju, dasi časopisje o vsem tem molči. Govorice se tudi širijo, da je Anglija poslala večje število oklopnih tankov v Sudan, da se zavaruje proti vsem eventualnostim.

Kabinet podprl Lavalovo politiko

Francija obljubila pomoč Angliji

Pariz, 5. okt. — Casopisna agentura Havas je sinoči naznanila, da je Francija obljubila podporo Angliji pri izvajanju sankcij proti Italiji, če se bo za nje izrekla Liga narodov. Ta obljuba je vključena v noti, katero je Francija naslovila Angliji. V zameno, hoče Francija zagotovilo, da ji bo Anglija pomagala v sličnih okoliščinah.

Premier Laval je večer odgovoril v Ženevo, ko so člani njegovega kabineta soglasno odobrili njegovo politiko v zvezi z italijansko-abesinskim konfliktom. Da potolaži Anglijo, bo v Ženevi insistiral, da se Francija drži načel Lige narodov, ki do-

ZVEZNA VLADA JE POSEGLA V MLEKARSKO STAVKO

Deputiji bodo spremljali vlake, ki vozijo mleko v Chicago

ZENSKE SODELUJEJO V BLOKADI

Chicago, 5. okt. — Federalna vlada je posegla v stavko mlekarških farmarjev, ki se je razširila na več okrajev v severnem Illinoisu in južnem Wisconsinu. Federalni maršal William H. McDonnell je večer zaprisegel 50 posebnih deputijev, ki bodo spremljali vlake North Western železnice, ki dovažajo mleko v Chicago, zaeno pa je naznanil, da bo danes nadaljnjih sto deputijev zapriseglih.

Ta akcija je bila podvzeta na odredbo federalnega sodnika J. P. Barnesa po peticiji, katero mu je predložil pravni zastopnik imenovan železnice Samuel H. Cady, v kateri je vprašal za protekcijo. Federalni deputiji bodo spremljali vlake, da preprečijo nasilstva. Cady je v peticiji poudaril, da so mlekarški stavkarji v Wisconsinu preprečili odhod vlakov proti Chicago.

Nekaj ur predno je železnica vložila peticijo so stavkajoči farmarji ustavili mlekarški vlak v Huntleyju v okraju McHenry in uničili velik tovor mleka. Farmarji zahtevajo \$2.50 za sto funtov mleka, čemur so jim predstavniki čikaških mlekarov znižali ceno od \$2.25 do \$1.75.

V Racinu, Wis., je šerif Fred Reichert aretirati osem mož, ki so spremljali tovorni mlekarški avto čikaške mlekarke družbe Honey Hill Creamery, in jih obtožil nošenje orožja. Clarence F. Erickson, šerif okraja Kenosha, je ukazal svojim deputijem, naj preiščejo vse stražnike, ki spremljajo mlekarške tovorne avte, ki vozijo proti Chicago.

Chicago, 5. okt. — Farmarice sodelujejo a svojimi možmi pri piketiranju cest, da preprečijo uvoz mleka v mesto. Blokirale so več cest in pomagajo svojim možem pri razlivanju mleka v obcestne jarke a tovornih avtov voznikov, ki se nočejo pridružiti stavki.

Tu domnevajo, da je stavka ustavila dovoz ene tretjine mleka in drugih mlečnih izdelkov v Chicago. Piketi v severnem Illinoisu in južnem delu Wisconsinu, kjer je stavkovno gibanje najmočnejše, so zadnje dni zlili do sto tisoč galon mleka v obcestne jarke.

Stavka mlekarških farmarjev je najbolj učinkovita v okrajema Kane in McHenry. Piketi so zastržili vse ceste in iz teh okrajev ni dospel niti kvart mleka v Chicago.

Čikaška mlekarška podjetja so apelirala na H. N. Bundesena, predsednika okrajnega zdravstvenega odbora, naj dovoli uvoz mleka iz oddaljenih okrajev, kar pa je odklonil, ker nima tam inspektorjev za pregledovanje mleka.

Robert F. Marcotte, načelnik farmarskega odbora, ki se pogaja z zvezo mlekarških kompanij, je naznanil, da bo apeliral na stavkarje, naj se vzdrže nasilja v stavki.

ločajo ekonomske in militaristične sankcije proti napadalcu, s pridržkom, da take sankcije odobri Liga narodov. On upa, da se bodo Italijani, predno bo Liga narodov odobrila sankcije, mačevali za poraz v Adovi, ki so ga doživeli pred štiridesetimi leti; nakar bo tudi Italija pripravljena na pogajanja.

Vesti s Primorskega

INCIDENT OB MEJI

Miličnik nevarno ranili
graničarja

Loč. septembra 1935. — V petek dne 6. sept. popoldne je nekemu graničarju pri karavli na Ostem vrhu ušel kakih 10 m čez mejo na italijansko stran graničarski konj. Na prošnjo graničarja, naj mu miličnik zapodi konja nazaj, mu je ta odgovoril, naj gre sam ponj. Na to se je graničar odpravil po konja na italijansko stran, kjer ga je napadel miličnik s puškino koptom ter so nato tudi streljali nanj in ga zadeli. Kropla mu je prebila prsni koš, ga nevarno ranila, vendar je pa upati da bo okrevl. Na lice mesta je prišla uradna italijanska komisija, o njeni ugotovitvi pa nam ni ničesar znanega.

Češko dekle Tončka Cigale po
dveh mesecih zapora pre-
peljana v Koper

Hotedriška, septembra 1935. — Že meseca julija t. l. je naš list poročal o zagonetni aretaciji 22-letnega češkega dekleta Tončka Cigale iz Novega mesta pri Godovcu. Karabinjerji so jo nekega dne v juliju aretirali in odpeljali v zapor, odkoder se do danes še ni vrnila. O vzrokih te aretacije in kakrat nihče ničesar vedel in gotovo tudi danes ne. Pred časom so jo odvedli v koprsko zapore, kjer je še danes zaprta. Njej ne sme nihče od domačih in znanih. Ubogo dekle, ki je gotovo popolnoma po nečistem sedu med zidovi koprskih ječ, vzbuja med domačimi ljudmi več sočutja, med svojci pa skrbi in žalost.

Slavko Bevk konfiniran na
otoku Ventotene

Gorica, sept. 1935. — Znani politični ješnik Slavko Bevk iz Gorice, o katerem je naš list poročal, da je bil iz dosedajšnjega zaporu postavljen na konfinacijsko komisijo in konfiniran na 5 let (po drugih virih na 3 leta) ter je bil poslan na otok Ventotene v Tirenskem morju, kjer je poznan večini konfinirancev, kjer bo preстал na dolga leta.

ENADENA ARETACIJA 140
MLADENICEV

Kako Italija mobilizira?

Reka, avgusta 1935. — Naš list je neštetokrat poročal o mladenicah, ki so vpoklicane v vojakov in o raznih drugih nepravilnostih, ki se dogajajo v italijanski oblasti v obmejnem pasu. Zato postajajo očitna čimdalje bolj oprezna, da se poslužujejo najrazličnejših načinov pri mobiliziranju mladenic. Tako so pred dnevi v našem mestu neke noči karabinjerji prišli v stanovanj in aretirali 140 mladenic, ponajveč parniških delavcev. Vsi so jih odvedeni v teku noči iz stanovanj in pridržani v zaporih. Italijanci, ki niso bili prej obveščeni o vojaških oblasti, so aretaciji takoj odpisali na vojaške oblasti. Pri odločitvi niso smeli niti poslušati od svojcev, niti obračunati njih zasluzkov pri podjetjih in delodajalcih, ampak oditi na vojsko, kot so jih karabinjerji obveščali. Ta slučaj je v Italiji prebivalstvo in zbudil večje neznanje ter strah pred aretacijami.

Obdoba Leopolda Rijave

Pred tedni smo poročali, kako je 22 letni Leopold Rijavec iz Sempasa, ki je bil aretiranc, bil hotel brez potnega lista v mejo, zbežal iz zaporov v Italijo in bil dva dni poje ponovno prijet. Sodna oblast je bila proti njemu postopna in v petek ga je mali sodniški kazenskega sodišča obsodila na dva meseca ječ in plačilo sodnih stroškov.

Arrestacija dveh mladenic

Gorica, septembra, avg. 1935. — Pred tedni smo poročali o aretaciji naših mladenic, ki so jih aretirali v Italijo. Obdobje, ki ga je predstavljal od vojaške oblasti, in se raznih drugih nepravilnosti. Oba mladenici so bila v bistrski

zapore, kjer so jih do danes pridržali, avto pa, ki je bil last Alberta Ivančiča, so zaplenili. Vojaki, ki so bili osumljeni tavnine bencina, so baje ušli, ter so oblasti aretirale le enega podoficirja.

Aretacija Kristjana Draška na
meji

V bližini meje so obmejni stražniki pred dnevi aretirali 23-letnega Kristjana Draška iz Gorice, ki je po ugotovitvah preiskave nameraval brez potnega lista zbežati v sosedno državo. Prepeljali so ga v Gorico in ga oddali v sodniške zapore. Proces proti njemu bo v kratkem.

Cecelin zopet zaprt

Trst, septembra 1935. — Znani tržaški humorist Cecelin, ki v teh hudih časih še vedno razveseljuje publiko, je ponovno pod ključem. V nekem gledališču v Trstu je pred kratkem nastopil in po njegovi navadi vprašal občinstvo kakšna razlika obstoji med Abesinijo in Italijo. Ker ni nihče znal pravilno odgovoriti, je sam odgovoril: "In Italia se mori de fame, in Abesinia se mori de sete." (V Italiji umirajo od lakote, v Abesiniji od žeje). To je organom javne varnosti zadostovalo, ka so ga vtaknile za nekaj časa v luknjo.

Hotelu "Savoia" v Trstu grozi
propast

Gorica, sept. 1935. — V zadnjem času se govori, da stoji znani hotel "Savoia" na precej slabih nogah. Omenjeni hotel je za Trst predvsem reprezentativnega značaja in se ne more preživljati samo s tujskim prometom. Vodi ga administrator komendant Coretti. Zato so bili prisiljeni prositi vlado za podporo, ki jim je baje odobrila subvencijo.

Že 12,000 naših fantov v Afriki!

Gorica, sept. 1935. — Po Goriskem krožijo vesti, da je šlo v italijanske kolonije vzh. Afrike že nad 12,000 naših fantov. Vest ni točno registrirana, toda glede na velike transporte vojaštva in na njihovo stanje v Afriki je gotovo, da je v tej masi vojakov več tisočev naših. Število je seveda zelo težko določiti, ker ni mogoče dobiti pravih virov.

Zagonetna smrt Janeza
Skerjanca

Materija, septembra 1935. — Dne 12. avgusta t. l. je odšel trgovec in gostilničar Skerjanc Janez iz Artviž od doma. Odšel je v Skadanjčino, kjer je imel namen kupovati živino, pa se ni več vrnil. Enajsti dan po odhodu od doma so ga našli pobitega in oropnega pod vasjo Poljane. Kot so domačini ugotovili sta Skerjanca napadla in oropala dva italijanska vojaka, katerih je bila okolica polna zaradi vojaških vaj. A kljub temu so oblasti aretirale in zaprle dva domaća fanta iz Poljan, čeprav dobro vedo, da sta nedolžna.

Pokojni je bil znan kot trden in zaveden človek, ki se ni uklonil fašizmu. Bil je že v prvih letih okupacije konfiniran; odločitvi so mu tudi gostilniško koncesijo pa so mu jo pozneje vrnili. — Kljub temu da so vsi vaščani pristali na vpis v fašistično stranko, je on ostal trden in se ni vdal. Bil je splošno priljubljen in spoštovan; za njim ne žalujejo samo sorodniki, ampak tudi vsi zavedni okolici.

PRVI BOLNIKI IZ ABESINJE

Bolezni uničujejo naše mladenice

Trst, septembra 1935. — V Sv. Križ pri Trstu se je vrnil iz Abesinije na bolezenski dopust neki mladenič. Vojaške oblasti so ga poslale domov, ker ga vsled prenapolnenosti bolni niso mogli sprejeti, oziroma obdržati dalj časa v bolnici. Imenovani je oboel na tako zvan rumeni mrzlici.

Odšel je v Afriko popolnoma zdrav in je bil po zunanosti visok, stasit mladenič. Ko se je vrnil, ga skoro nihče ni mogel takoj prepoznati. Oblasti so mu prepovedale govoriti o položaju vojaštva. Vendar pa je lahko starem posameznikom, ki so že v Afriki, naokoli pove-

dal, da so skoro vsi bolni in da strašno trpijo na tropskih boleznih. V obupnem položaju so zlasti vojaki iz severnih pokrajin Italije, ki niso navajeni na tamkajšnjo klimo, zlasti ne na vročino.

JUGOSLOVANI KOT DEZER-
TERJI V ABESINJO

Slovenec dezertiral v Abesinijo
Ljubljana, sept. 1935. — Nek Slovenec iz Primorskega, ki je bil kot vojak poslan z drugimi v italijanske kolonije vzh. Afrike je po mnogih neprilikah in težkočah dezertiral v pravo Abesinijo. Po dolgem času je sporočil svojim sorodnikom v Jugoslaviji svoj srečen beg in svoj položaj. V pismu piše, da so ga Abesinci prav lepo sprejeli in da so že vedeli, da služijo v ital. armadi tudi Slovenci in Hrvati ter da se v njihovi deželi izborna počuti, da mu ne manjka ne jesti ne piti. Nadalje pravi, da se Slovenec ni bati, da bi jih Abesinci pošli.

Umiral je na abesinski meji in
je v blodnji govoril "v svojem
maternem jeziku"

Trst, septembra. — Že meseca junija je podlegel v daljni Somali solničarici komaj 22-letni mladenič Stanko Torjan, doma iz Trsta. Se pred dobrim poldrugim letom je bil v Ljubljani in je bival tedaj v zavetišču našega društva "Tabar". Domotože pa ga je gnalo domov. Tam pa je moral k vojakom v Napolj, iz Napolja pa je bil letos poslan na abesinsko fronto. Kakor ironija pa je vrenelo pismo, ki ga pisal njegov predstojnik njegovi družini in v katerem je poročal, da je v zadnjih urah svojega življenja v blodnji ves čas govoril, da ga pa niso mogli razumeti, ker je govoril "v svojem maternem jeziku".

Mladenčji rojeni 1. 1907 odhajajo

Ilirska Bistrica, 4. septembra 1935. — Danes sta se morala odzvati vojaškemu vpoklicu dva domaćina rojena 1. 1907. Oba sta rokodelca in sicer eden kovač, drugi kolar. Tako bo kmalu vsa naša mladina pod orožjem.

Talijanski vojaki bežijo pred
ekspedicijami v Abesinijo

Reka, avgusta. — Širijo se najrazličnejše vesti o dogodkih, ki so v zvezi z vpoklici k vojaški obveznosti in z odposiljanjem vojakov v Afriko. Tako govore tudi, da je letošnje polletje ob priliki vojaških vaj ki so se vršile tudi v reški pokrajini in v bližini meje, zginito več podoficirjev, vojakov in celo nekaj oficirjev. Domneva se, da so prekorčili mejo in odšli na jugoslovansko stran, zato, da se izognejo ekspediciji v afriške kolonije.

Prepoved zidanja po Goriskem

Gorica, septembra 1935. — V eni prejšnjih števil smo poročali, da so pričeli ljudje z veliko naglico zidati, pri tem pa tudi dvigati svoje vloge s hranilnic. To je predvsem vsled bojazni, da ne bi nekega dne vlada kratko malo rekvirirala vse vloge in vrednosti. Kakor pa se doznava je izišel zadnji dni dekret, ki prepoveduje vsako investiranje vlog v nove stavbe brez neobhodne potrebe.

Kraške fašistične organizacije

Kraški fašizmo je dobil novega tajnika v Nabrežini, in sicer Antona Parinjo namesto Ivana Medajna, ki je odšel v Afriko. Za nova člana fašizma v Divači sta imenovana Messalin Albano in Alojzij Rebek, Giuliani Giovanni in Balbi Giuseppe pa za revizorja. V Trepčah sta imenovana v vodstvo fašizma

Stroge kazni zaradi poskušane
ga bega čez mejo!

Pred goriskim sodiščem se je vršil v soboto proces proti 24 letnemu Ivanu Sfiligoju in 25 letnemu Radoslavu Rusjanu iz Kozane v Brdih. Obtožena sta bila, da sta zaradi vpoklica k vojakom nameravala zbežati čez mejo. Sodišče je ugotovilo, da prvi del obtožnice ni bil utemeljen, vključ temu ju je obsodilo na zaporno kazen po 6 mesecev in na globo po 1000 lir.

Istega dne so čepovanski karabinjerji prijaviili sodišču 29 letnega Alojzija Vončina iz Lokavice pri Kanalu, ki je prav tako brez potnega lista zbežal preko meje.

Suženstvo v Abesiniji

Dr. Vladimir Travner

Klasična dežela sužnje v sodobni Afriki je Abesinija (Etiopija). Saj živi v tej krščanski (koptski) državi, ki je poleg tega še članica Društva narodov in ki suženjstva uradoma ne priznava, še danes med 10 milijoni prebivalci okoli 2 milijona sužnje! Tu je suženjstvo prastari, v gospodarskih in socialnih razmerah utemeljen običaj, zlasti v južnih pokrajinah ob meji Britanskega Sudana, kjer žive razna zamorska plemena kakor Galla, Kaffa, Massai, Onclamo, Sidamo, Sankala itd. Odtod pa se ga suženjstvo v današnjo angleško kolonijo Kenja. Hkrati je Abesinija izvozno središče sužnje za azijske dežele; kajti od tod izvažajo arabski trgovci že dolga stoletja črnce v Jemen, Hedžaz, Nežd, Sammar, Transjordanijo, Sirijo in Perzijo.

Sedanji cesar Haile Selasi (prej ras Tafari) je sicer mož modernih nazorov, ki se s priznanja vredno vnemo trudi, da bi odpravil v svoji državi to sramoto. Vsi njegovi napori pa so ostali doslej skoraj brez uspešni. Nasprotujejo mu namreč plemiči (razi), ker imajo na svojih dvorcih številne sužnje in čisto znatne dobičke od trgovine s človeškim mesom. Tudi oblasti — pred vsem sodišča — ščitijo suženjstvo; kajti kdo se bo zameril mogotcem in se odpovedal lepim postranskim zasluzkom? Celo krščanski duhovniki (Kopti) se ne aramujejo, kupovati in prodajati črnce, oziroma jih uporabljati na svojih posestvih. Zlasti odurno pa je, da obstojajo v tej deželi še sedaj izrejevališča za sužnje kakor nekoč v Severni Ameriki. Ti podjetniki krijejo svoje potrebe večkrat tudi s človeškim ropom. Tako vidi potnik, ki pride iz glavnega mesta Addis-Abebe v oddaljene kraje, skoraj povsod — v hišah poglavarjev, na trgih, na poljih itd. — zaslužene črnce, moške, ženske in otroke. Kjer jih ljudje poznajo, se gibljejo precej svobodno. Gorje pa, če bi kak suženj skušal pobegniti ali če bi bil neznan. Takoj bi ga domačini prijeli in ga siloma prignali lastniku; neznanca pa bi se polastil prvi človek, ki bi ga ujel. Usoda črncev je odvisna povsem od gospodarjeve volje. Še danes se dogaja, da pretepaajo brezsrčni lastniki in njihovi pomočniki nepokorne sužnje do smrti, da jih obešajo za noge nad ognjem itd.

Težavnejša in opasnejša je trgovina z živim blagom v bližnji Azijo. Kdor hoče iz Abesinije k morju, mora potovati skozi italijansko Eritrejo, francoski Djibuti, Britansko ali Italijansko Somalijo ali slednjič skozi Britansko vzhodno Afriko. Taka potovanja so bila primeroma lahka, dokler se niso kolonialne države dosti zanimala za suženjstvo. Po svetovni vojni in zlasti v zadnjih letih pa so izdale celo vrsto protisuženjskih odredb, ki jih tudi strogo izvršujejo. Policijski oddelki nadzorujejo vsa pota in pazijo skrbno na suženjske transporte; ob obalah Rdečega morja pa križarijo vojne ladje vseh vlesil. Trgovci s sužnji morajo biti toraj previdni, poznati morajo dobro skrivna vkrčevališča in pota, imeti morajo svoje zaupnike in zaščitnike in opraviti svoje posle, kolikor mogoče hitro in neopaženo. Skušeni in pretkani arabski trgovci pa premagajo z lahkoto vse te ovire, zlasti ker imajo obilo zaslonbe pri domačinih.

Da je denar sveta gospodar, vedo danes tudi zamorci in Somalci v Afriki. Njihova domovina pa je revna in ima samo en predmet, ki še nekaj velja: človeško blago, pred vsem mlada dekleta. Zato prodajajo domaćini, ki bivajo v južni Abesiniji in sosednjih pokrajinah, tujim gospodom, ki so prišli daleč preko morja, radi svoje hčere za lepe besede in lep denar. Pomagajo jim celo spravi pri prodano blago po skrivnih potih na varno. Tudi dekleta, s s svojo usodo v splošnem zadovoljna; kajti doma jih čakajo le uboštvo, trdo delo in udarci. V haremih arabskih mo-

—Federated Pictures.
John Mooney, brat Toma Mooneyja, Mooneyjeva sestra Anna in žena Rena v dvorani californijskega sodišča, kjer se Mooney bori za svobodo.

gotcev pa se jim obeta, kakor pravijo "dobri" trgovci, sijajno in brezskrbno življenje. Angleske obmejne oblasti so kmalu ugotovile, da je zginito v zadnjih letih iz zamorskih naselbin več lepotic. Zato so napravile kolikor mogoče točne sezname napol doraslih črnih deklet v vseh svojih kolonijah, ki meje na Abesinijo. Nekaj časa se je zdelo, da je stvar v redu. Toda kmalu so se oglasili pri okrajnih uradih številni "žalujoči" zamorski očetci, ki so zatrjevali, da so jim hčere ušle ali pomrle. Uradniki tem vestem seveda niso verjeli; zato so spravili "nesrečnike" za par mesecev v ječe in kaznilnice. Toda kaj škoduje ubogemu črncu malo prisilnega dela, če sme uživati zato dobroto civilizacije, o katerih se mu prej ni niti sanjalo?

Te "idilne" razmere pa so se v zadnjem času močno spremenile. Gospodarska kriza je zadela tudi arabske trgovce s sužnji. Denarja je malo; rezijski stroški — zlasti nakupne cene — pa so veliki. Zato so se spomnili "lepih" starih časov, ko so hodili še njihovi dedi in očetci z ognjem in mečem v zamorske kraje in odvajali skoraj brez izdatkov na stotine ljudi v sužnost. Najprej so se pojavili posamezni roparji, ki so lovili tako rekoč na lastno pest zamorske dečke in deklice. Pomladi 1933 pa so prišle naenkrat v pokrajino Kenja tik ob abesinski meji številne dobro oborožene in organizirane roparske tople, ki so — po že znanim načinu — zažgale par zamorskih vasi, poklale starce, bolnike in otroke ter odvedle še bolj lepo število mladih moš in žen. Taki napadi so se ponavljali skoraj vsak teden. Domača policija je bila prebika, da bi mogla preprečiti ta grozodejstva. Zato je britanska vlada ojačila posadke. Kmalu so se vneli v prašumah ljudi boji, ki se niso končali vaelej uspešno za vladne čete. Ta položaj so izrabili lovci na sužnje in vpostavili v vsej pokrajini pravcato strahovladu. Poklali ali zaslužili so na tisoče oseb. Mnoge vasi so bile zapuščene, ker so pobegnili prestrašeni prebivalci v varnejše kraje. Šele ko so se množile v angleškem parlamentu pritožbe zaradi teh sramotnih razmer in ko so pobili predrzni roparji neki policijski oddelk do zadnjega moža, je poslala vlada izdatne kolonialne čete. Medtem pa so se razbojniki skrili v nedostopnih in malo znanih gozdovih in močvirjih oziroma neznatno kam odšli. Odslej so trgovina s sužnji in roparski pohodi skoraj popolnoma prenehali. Morda je povzročila to tudi huda gospodarska kriza, ker ne najdejo trgovci in roparji dovolj plačila zmognih odjemalcev za človeško blago.

Najdrznejši in najspretnější podjetniki te stroke pripadajo plemenu "Črne Eyse", ki biva na skrajnem južnozpadnem delu Arabije (Jemen). V Afriko prihajajo preko (18 km široke) morske ožine Bab el Mandeb. Domov se vračajo po isti poti, ko nalože svoj plen v bližnjem zalivu Tadzura. (Tajourab). S svojimi brzimi in lahkiimi jadrnicami preplujejo to pot v eni noči. Če jih zasledujejo Evropci, pomečejo v morje par ujetnikov. Medtem ko rešujejo mornarji nesrečne

žrtve, uidejo roparji naglo na arabsko obal, kjer se skrivajo med številne skale in podvodne čeri. Tja pa jim evropske bojne ladje ne morejo slediti. Zato bi bili potrebni posebni, nagli, lahki in trdno zgrajeni motorni čolni, zlasti ker razsajajo na tem mestu pogosto veliki viharji. Najbolj se boje roparji dveh angleških šalup, medtem ko so okorne italijanske in francoske križarke skoraj brez pomena.

Gotovo je za vse kulturno človeštvo velika sramota, da ne morejo zatreti tri vesele odurne trgovine s sužnji na poti, ki veže Sredozemsko morje in Indijski ocean tako rekoč pred vratmi Evrope.

Liga narodov bo
izvajala sankcije
proti Italiji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Berlin 5. okt. — Uradni krogi so naznanili, da bo ostala Nemčija strogo nevtralna v sedanjem konfliktu med Italijo in Abesinijo. V tem smislu bo Nemčija sestavila odgovor na vprašanje, ki ga je Velika Britanija nedavno naslovila vsem državam, glede stališča, ki ga zavzemajo napram Italiji, Abesiniji, Angliji in Ligi narodov. Italijanski diktator je napravil že več poskusov, da pridobi Nemčijo na svojo stran. Med drugim je Nemčiji ponudil koncesije v južni Tirolski, ki spada pod Italijo, in v Avstriji. Nemčija je doslej ignorirala Mussolinijeve ponudbe, ker jo je italijanski diktator že parkrat prevaril. Hitlerju je več prijateljstvo z Anglijo, nego z Italijo. Naciji so uverjeni, da jim Anglija lahko bolj ko katera druga država pomaga v poskusu, da dobi Nemčija nazaj kolonije, ki jih je izgubila po svetovni vojni.

Nemčija bo prenehala biti članica Lige narodov ta mesec, dve leti po njeni resignaciji. Te dni ji je Liga narodov predložila velik račun, katerega pa dr. Hjalmar Schacht, ekonomski diktator Nemčije, noče plačati v tuji valuti kakor zahteva Zeneva.

Družba zagrozila s
preselitvijo tovarne

Milwaukee, Wis. — Direktorji openšarske A. J. Lindemann & Hoverson Co., ki izdeluje peči, so zagrozili s premostitvijo tovarne iz Milwaukeeja in Wisconsina. To moč so dali uradnikom družbe. Pri kompaniji je že dalj časa v stavki za priznanje unije in zvišanje plač nad 800 delavcev.

Ko je zadnjič prišlo do večjih nemirov pred tovarno, katero skuša družba obratovati s skebi, je mestni svet na iniciativo socialističnih zastopnikov sprejel novo postavbo, ki daje mestni vladi pravico zapreti vsako tovarno, pri kateri so nemiri, dokler ne pride do sporazuma med delavci in delodajalcem.

Tajnik družbe Eugene Lindemann pravi, da se bo kompanija najbrž preselila v Chattanooga, Tenn. Baje je dobila 15 ponudb iz drugih mest, ki ji ponujajo poleg "patriotičnega in cenenege delavstva" tudi druge ugodnosti — stavbišča, poslopja in davčne popuste, kar vse skupaj pomeni svobodno izkoriščanje delavstva, davkodolcev in konzumentov.

Mooneyjeva razprava ustavljena

Sodišče mora rešiti neke
sporne točke

San Francisco, Calif., 5. okt. — A. E. Shaw, zastopnik državnega vrhovnega sodišča, je večeraj začasnó ustavil razpravo o petiliji Toma Mooneyja za takojšnjo izpustitev iz zaporu. Shaw je naznanil, da prej ko se razprava nadaljuje, mora državno vrhovno sodišče rešiti neke sporne točke, katere se tičejo načina procedure.

Mussolini rekrutira

vojake v Ameriki

Odziv prostovoljcev v
New Yorku je slab

Washington, D. C. — Državni department je zadnje dni pojasnil na pritožbe ameriških Italijanov, ki jih italijanski konzuli nadlegujejo glede vojaške službe v Italiji, da italijanska vlada ima pravico pozvati svoje državljane v Združenih državah v vojno. Ameriški zakon ji tega ne brani. Vendar Italija ne more nikogar prisiliti, da bi zapustil Ameriko. Italijanski državljani je fiktivno v italijanski vojaški službi šele potem, ko zapusti Združene države.

New York. — Tukajšnji italijanski generalni konzul je razvil silno kampanjo za vojaške prostovoljce med newyorškimi Italijani. Kljub temu, da je tu na tisoče Italijanov, se je došle odzvalo le okrog 400 prostovoljcev.

"Slabši ko boljševiki!"

Chicago. — Okrajni sodnik Jarecki zelo sovraži komuniste, toda sleparski volilni uradniki so po njegovem mnenju še slabši. To je povedal zadnji petek, ko je obsodil dva volilna uradnika, enega demokrata in enega republikanca, oba iz 42. warda, na dve leti zaporu. Oba sta priznala krivdo, da sta na volilni dan 6. novembra 1934 dovolila, da je bilo v prizadetem presinktu oddanih več glasov kakor je bilo tamkaj upravičenih volilcev. "Komunisti uničujejo demokracijo z besedo in tiskom", je rekel sodnik, "toda korumpirani volilni uradniki uničujejo demokracijo direktno pri volilni žari in zato so slabši in nevarnejši od komunistov."

Pet rudarjev
ubitih v Nemčiji

Bocum, Nemčija, 5. okt. — Pri eksploziji plinov v tukajšnjem premogovniku je bilo večeraj pet rudarjev ubitih in pet težko ranjenih.

Dober nasvet

Francoski pisatelj Tristan Bernard je nekoč predaval mladim književnikom, kako se morajo obnašati pri prednašanju svojih del. Našel jim je vse mogoče zvižaje in trike in sklenil: "Pred vsem ne pozabite: ko končate recitacijo, se elegantno priklonite pred občinstvom in odidite oprezno po pratih ven." "Zakaj po pratih?" "Da nikogar ne predramite!"

Dolina meseca

ROMAN

Episla JACK LONDON—Poslovenil Vladimir Levstik

Človek mora biti menda rojen s to ljubeznijo do konja," je odgovorila. "Jaz jih imam nemara zato tako rada, ker zmerom vidim svojo očeta, kako je sedel na svojem serem vojaškem konju. A naj bo to ali kaj drugega, rada jih imam. Ko sem bila še majhno dekletce, sem neprestano risala konje. Mati me je zmerom izpodbujala. Doma imam risanko, polno konj, ki sem jih narisala, ko sem bila še majhna. Veš, Billy, časih se mi sanja, da imam v resnici konja, prav svojega. In velikokrat se mi je že sanjalo, da sem jahala na konju ali vozila z njim."

"Pozneje ti bom dal, da boš vozila, samo potrpi, da se uneseta. Zdaj še preveč divje vlečeta. Na, primi tu, tik pred mojimi rokami—dobro primi. Ali čutiš? Seveda! In pri tem še davno ne čutiš vsega. Ne upam se ju izpustiti, ko si taka lahka stvarca."

Njene oči so se zaiskrile, ko je začutila somerni poteg obeh krasnih, iakrih živali za uzo; in on, ki jo je opazoval, je z njo vred žarel od radosti.

"Kaj pa ima človek od take ženske, ki moškega ne dohaja?" je navdušeno planilo iz njega.

"Ljudje, ki imajo enaka nagnjenja, se zmerom najbolje ujemajo," je odgovorila s puhlenco, za katero se je skrivno veselje, da sta se tako neprisiljeno našla.

"Veš, Saxon, nekateri boj sem že bil in zapravil svojo moč in jim prešteval kosti pred malopridnim, z whiskyem nalitim, po tobaku smrdečim občinstvom, ki se mi je gabilo pogledati nanj. In oni, ki sami ne bi prenesli niti enega poštenega udarca na čeljust ali v želodec, so mi rjaveli hura in tulili po krvi. Po krvi, premiali! Oni, ki še rače nimajo v svojih žilah. Nu, po pravici ti povem, zdaj bi se rajši bil vprico enega samega gledalca — vprico tebe na primer, ali vsočo koga, ki bi mi bilo kaj do njega. Na to bi bil ponosen. A ta klavirna, mehkožliva sodrga s svojim zajetnim pogumom in svojo garjavo šakaljo kožo — pa da vzklika meni! Ali mi moreš zameriti, da sem pustil ta umazani poklic? Bogme, rajši bi se bil pred starimi, polomljenimi delovnimi konji, ki čakajo, kdaj jih pomeljejo v klobase, kakor pred to gnilo sodrgo, ki nima v žilah drugega kakor vodo."

"Nisem... nisem vedela, da je boksaški posel tak," je rekla z negotovim glasom, ko je izpustila vajeti in se spet zloknila na sedež ob njegovi strani.

"Ne sam boj, ampak občinstvo, ki ga zija," se je zavzel z nenadno vneto. "Seveda, boksaš je za mladega človeka nerodna reč, ker si pri tem odere kožo in tako dalje. A tisto, kar se meni upira, so zijala med gledalci. Prijaznosti, ki mi jih kličejo, pohvala in vse to se mi zdi kar žaljivo. Ali me razumeš? Nekam ponižuje me. Pomisli, ta žganjeverska svojat, ki se še boje mačke ne bi upala lotiti in ni vredna, da bi držala poštemu človeku sukno — predstavi si jih, kako vstajajo na zadnje noge in lajajo in vriskajo — meni — meni!"

"Ha, ha! Kako ti pa tole ugaja? Ali ni vražji?"

Velik buldog, ki je s strani tiho pritokel čez cesto, ne meneč se na voz, katerega se je hotel ogniti, jih je bil tako tesno pretekel, da je Prince kakor žrebec pokazal zobe in vžle v jetom in uzdi sunil z glavo navzdol, da bi ga zgrabil.

"Vidiš, Prince je tudi borilec. In naraven je. On ni zato iztegnil vratu, da bi mu kako zijalo zavpilo hura. Iz same hudobije in svoje-

glavosti je to storil. Tako mora biti. To je pravo. Zato, ker je naravno. A ti sportni bebi, ti! Bog mi je priča, Saxon..."

In Saxon, ki se je s strani ozirala nanj, ko je pazil na konja in ju vodil po cestah, živih od nedeljske jutranje množice, ter ju z nenadnim trzajem zadržal, da se je ognil dveh dekcev, ki sta se z majhnim vozičkom peljala preko ceste — njej je bilo, kakor da bi se ji razodevala brezdanost njegove duše z vso svojo močjo, vsemi magičnimi znamenji npravi, z bliskanim jeznom globin, z viharji, hladnimi in daljnimi kakor zvezde, z divjostjo, okrutno, kakor je volk okruten, in naravno, kakor je žrebec naraven, s sovraštvom, nepomirljivim kakor angel smrti, in z mladostjo, ki je bila ogenj in življenje in se ni uklanjala ne času ne prostoru. Plašna in očarana je sedela zraven njega, med tem ko je njeno žensko hrepenenje snovalo most čez prepad in so njene lakti in prsi bolesto žejale po njem, da bi ga ljubile, in je sama pri sebi, v slehernem kotičku duše mrmrala: "Ti ljubi, ljubi moj!"

"Bogme, Saxon," je nadaljeval prejšnji razgovor, "bili so časi, ko sem jih sovražil in bi bil najrajši skočil čez vrh in zagazil vanje in jih potolkel in zvlekel ven, da bi vsaj videli, kaj je borba s pestmi. Recimo, tisti večer z Billom Murphijem. Bill Murphy — oh, če bi ga poznala! Moj prijatelj je. Bolj odkrit in bolj sijajen dečko še ni stal na deskah, ki pomenijo odločitev. On! Skupaj sva hodila v Durantovo šolo. Odrasla sva tovariša. Njegov boj je bil moj boj. Moje stiske so bile njegove stiske. Oba sva postala boksača. Nu, in so priridili med nama match. Ne prvič. Dvakrat sva se bila borila brez odločitve. Enkrat je zmagal on, enkrat jaz. To je bil tretji boj med dvema človekoma, ki sta bila prijatelja, res prijatelja. On je tri leta starejši od mene. Zeno ima in dva ali tri otroke, ki jih takisto poznam. In moj prijatelj je, razumeš?"

"Jaz sem deset funtov težji — a pri težkih to nič ne pomeni. V času in razdalji me ne doseže in jaz sem bolj vztrajen od njega, a zato je on gibnejši in hitrejši. S hitrostjo mu nisem bil nikoli kos. Oba znava spravljati udarce in oba imava vsak po dve roki in vroče pesti. Jaz poznam njegov sunek, on pozna mojega, oba spoštujeva drug drugega. In bila sva drug drugemu enaka. Dve neodločni borbi in vsak po eno zmago. Nu, in zdaj boj — saj menda nisi občutljiva, kaj?"

"Ne, ne," je vzkliknila. "Res rada bi slišala. Tak imeniten dečko si."

Jasen, trden pogled je bil vsa njegova zahvala za ta poklon; z ničimer drugim ji ni pokazal priznanja.

"Bijeva se — šest round — sedem round — osem round: in bogme, ves čas stojiva enako. Jaz sem si bil zapomnil tempo njegovih napadov in sem ga obdeloval z levico in prebil njegovo parado z vražjim kratkim udarcem od spodaj navzgor — on me je pa usekal po čeljusti in mi zakuril v ušesa, da mi je vse pelo in brencalo po glavi. In vse to kot dobra prijatelja. Kazalo je, da spet ne bo odločitve. Dvajset round je meja, veš."

"A tedaj je prišla njegova smola. Pravkar sva se bila spoprijela za komolce, prvičrat tisti večer — ko mi zdajci spusti kratek 'kavelj' v glavo, z levico, veš — kar položil bi me bil, če bi bil dosegel čeljust. Jaz se potuhnem, a ne dovolj naglo, in on me zadene, tresk, naravnost v desno stran glave. Bog ve, Saxon, da sem v tistem trenutku videl nekaj zvezd."

(Dalje prihodnjik.)

Prigoda v ekspresu

Novela

Prijetna družba se nas je zbrala v gostoljubnem salonu gospe Haasove. Pripovedovali smo si same grozotne dogodivščine in ni nam šlo za enega mrtvega več ali manj.

"Tako, gospa, zdaj pa še vi eno!" smo silili gospodinjico.

"Prav!" je dejala prikupna gospa Haasova. "Mar mislite, da imate samo vi moški pravico do pripovedovanja strahotnih pustolovčin?"

"Ne, ne! Nikarite, gospa, tako sebični pa res nismo!" smo ji kar vprek zatrjevali, hoteč vlti naši mični gospodinjici več poguma.

Gospa Haasova je srebrnla turško kavo iz skodelice in pričela:

"Dvajset let mi je bilo takrat, ko sem se prvič v življenju sama odpravila na dolgo pot. V Lozani sem se v penzionatu učila francoščine in od onod sem se morala potegniti a Simptom-Orientom v Sofijo k staršem. Vožnja je vraže mučna, saj potrebuje najhitrejši vlak iz Lozane do Sofije celih štirideset ur. Na nesrečo sem si še mošček hudo stisla, pa si niti spalnega voza nisem mogla privoščiti."

Zgodaj jutro je odstopil vlak z lozanske postaje, zvečer pa, ko sem srečno prešla, predig potnih listov na italijansko-

jugoslovanski meji, sem bila že posteno utrujena. Sama, prav sama sem sedela v kupeju, pa sem si kar udobno pripravila ležišče in zaspala. Po dolgem času sem v polnu slišala, da je nekdo odprl vrata kupeja, toda bila sem preveč zbita, da bi se bila določila zdrnila. Nemirno sem se premetavala in hude sanje so me morile.

Nenadoma sem se zbudila in opazila, da res nisem več sama v kupeju. Luč, ki sem jo bila zvečer z obeh strani zagnila, je bila zasenčena samo še z moje strani, nasprotna klop je bila pa vsa osvetljena. Počasi sem obrnila glavo in poškilih skozi polzaprte veke tja. Nasproti mi je sedel neki moški. Še nikoli v življenju nisem bila videla tako odurnega obraza! Od čela do brade ga je kazila široka, temnordeča brazgotina. Usta zapetegnjena v zloben nasmeh, so me spominjala fajna, srčeče oči pa jastreba. In prav te oči so strmele nepremično vame. Sedel je nekoliko sklonjen naprej in zdelo se mi je, da prisluškuje svojemu dihu. Mraz me je obilil po hrbtu in tisoč mravljincev mi je zagomazelo po prstih. Čutila sem, da ima moj sosod zlobne, morda celo peklenke namene. Takrat sem prvič spoznala strah, oni pravi strah, ki ti našene leden pot na čelo.

Vso svojo energijo sem napela, da sem se potuhnila. Niti premaknila se nisem in dihala sem enakomerno kakor bi spala.

Moj sosod je moral biti prepričan, da trdno spim, toda skozi priprte veke sem ga natanko opazovala. Potegnil je uro — in prav tisti trenutek sem zaslišala čudno trkanje. Napeto sem strigla in dognala, da prihaja trkanje izpod mizice ob oknu. Moški je upravljal pogled na uro in premikal ustnice, kakor bi nekaj računal. Nenadoma je pa poltito zamrmral:

"Još deset minuta!"

Po srbsko je rekel; razumela sem ga, saj je bil moj oče več let na poslanstvu v Beogradu in sem tam preživela svoja otroška leta.

Kar odleglo mi je ob misli, da bo nemara čez deset minut postajal in bom potlej rešena tega pekla. Nenadoma se je pa moški sklonil, potegnil izpod mizice čudno črno škatlo ter jo položil poleg sebe na blazino. Tedaj sem izvedela, od kod prihaja to trkanje. No, in kaj neki pomeni trkanje v škatli? Tolažila sem se z mislijo, da prej morda nisem dobro slišala, toda že naslednji trenutek mi je odurni moški sam vzel poslednjo trohico tolažbe in upanje. Spet je pogledal na uro in počasi vstal. Zapičel je svoje srčeče oči vame in zamrmral:

"Se osem minut, golobica moja, pa bomo zleteli v zrak!"

Ugriznila sem se v ustnice, sicer bi bila zavpila, zakaj spoznala sem, da sem na milost in nemilost žročena temu norcu, a narhistu nemara, ki bo meni nič,

tebi nič pognal v zrak kaj vem koga v ekspresnem vlaku — in vse nas povrh.

"Se šest minut!" je dahnil sopotnik.

Pol trda od strahu sem samo še slišala neizprosno tiktakanje iz črne škatle...

Blizal se je konec; slutila sem!

Neznavec je stal tik mene, samo do prs sem mu videla. Segel je v žup sukniča in potegnil iz njega tobačnico, z drugo roko je pa vzel iz hladnega žepa vžigalico. Prižgal je, toda koj nato je nekaj šinilo vanj; stopil je k vratom, jih odprl in odšel na hodnik. Vljudo, kaj ne, če je atentator tako obziren, da v odledku za nekadišce še kaditi noče — in vendar namerava čez pet minut pehniti v pogubo vlak s potniki vred. Toda glej: ali mi ne daje mar prav ta njegova vljudnost prilike, da rešim sebe in morda še sto nedolžnih? Odprla bi okno in tresčila ta peklenški stroj skozenj!

Previdno sem dvignila glavo. Moški je stal pred vrati s hrbotom proti kupeju. Korajžja velja! Potihem sem se dvignila s svojega ležišča, venomer bulječ v široki hrbet svojega sopotnika. Ko sem stopila na noge, bi bila skoraj omahnila; vsa sem se tresla in kolena so mi klecala. Dvignila sem vzvod, prišla za ročaj in odprla okno. Ozrla sem se: moški ni še ničesar opazil! Tresočih se rok sem pograbila črno škatlo — še trenutek... Toda prav takrat se je neznavec po bliskovito obrnil — začutil je bil menda prepih — in divje zaklel...

Ravno v poslednjem hipu sem bila tresčila črno škatlo skozi okno! Tedaj sta me od zadaj zagrabili dve medvedji šapi — glava mi je omahnila — s poslednjo močjo sem iztegnila desnico in potegnila krepko za zavoro... Potlej sem omedlela."

"Strašno!" je vzkliknil neki gospod iz družbe. Vsi smo občudovali prisebnost in pogum naše gostiteljice in smo ji čestitali.

"Ko sem se spet zavedela," je nadaljevala gospa Haasova, "se je kar trlo ljudi okrog mene. Vsi so se trudili, da bi me spet oživili. Globoko sem zajela sapo in odprla oči. Neki železniški uradnik je tedaj pristopil k meni in me vprašal, zakaj sem ustavila vlak. Se vsa prestrašena sem mu na kratko popisala strahotni doživljaj. Skrivnostni neznavec je bil seveda izginil, zato sprva kar verjeti niso hoteli mojemu pripovedovanju. Tedaj sem se spomnila potnikov prtljage — in glej, še je ležala nad njegovim sedežem. Orožnik, ki je spremljal vlak, je naprosil spovednika in več potnikov, da bi mu pomagali preiskati okolice. Sicer se ni bilo nadejati uspeha, zakaj minilo je bilo že deset minut, od kar je vlak na progi obstal, a vendar."

Nenadoma smo pa zaslišali mogočen glas in hudo preklinjanje. Pogledala sem po hodniku in kriknila... Po hodniku je robanit — skrivnostni potnik. Škatlo, ki sem jo bila vrgla skozi okno, je tiščal pod pazduho.

"Peklenški stroj, peklenški stroj!" sem zavpila in si zakrila oči z rokami.

"Kakšen peklenški stroj, gosneuma!" se je zadržal neznavec z rdečo brazgotino. "Vaša sreča, da sem Veroniko še našel! Veronika je golobica pismenoša. Na deset tisoč dinarjev jo cenijo! Gos vi neumna! Točno ob treh, ki bi moral vlak voziti čez sisasko postajo, bi jo bil moral izpustiti; v Beogradu jo že pričakujejo."

Počasi sem razprla prste, ki sem si z njimi krčevito tiščala oči. Videla sem, kako je moj sopotnik nežno vzel iz črne škatle belo golobico, stopil k oknu in jo izpustil v noč!"

Domačica se je sproščeno oddehnila in tudi nam gostom je kar odleglo. Tedaj je pa gospa povzela:

"Ni še konec te zgodbe, gospoda! Dogodivščina z golobico je res da nedolžna in vesela, zato je pa konec povesti toliko resnejši. Prav tako kakor ste se vi pravkar smejali, so se takrat sopotniki meni smejali. A kaj kmalu jih je minilo! Komaj je vlak dobro potegnil, se je že tudi sunkovito ustavil. Čez progo se je bil podiril ogromen trhel hrast, ki je rasel tik ob tiru. Vsi, ki so se bili še trenutek prej norčevali iz mene, so se mi potem na vse pretege zahvaljevali, zakaj če bi mi ne bila bela golobica nagnala to-

French Line IZ NEW YORKA VSE EVROPO (VIA HAVR)

NORMANDIE
LAFAYETTE
CHAMPLAIN
ILE DE FRANCE

23. oktobra 1935
2. novembra • 23. novembra 1935
9. novembra • 30. novembra 1935
16. novembra • 7. decembra 1935

Za pojasnila in vozni listek vprašajte:

LEO ZAKRAJŠEK, General Travel Service, (Inc.)

302 East 72nd St., New York

Vinko Bitenc:

Morski volk

Ni posebno važno to, kdaj in kje se je primerila tale zgodba, nego je večje važnost dejstvo, da se je Peter Paleta, umetnik po poklicu, od tistga dne, ko so v mestu razstavili ubitega morskakega volka, popolnoma izpremenil.

Morski volk je namreč velika redkost v jadranskih vodah. Zategadelj so junaški ribiči izrabili ugodno priliko in so požrešno mrcino obsodili na smrt. Mr. tva morskakega volka pa seveda ni več nevarna in tako se je sam po sebi sklenilo, da bodo morskakega volka na javnem prostoru razstavili, meščanom v pouk, morskim kopalcem v svabilo, vsem skupaj pa nemara tudi v zabavo.

Petru Paleti pa ta reč ni šla v glavo. Bleda zavist ga je obhajala, ko je gledal ob oknu svojega stanovanja procesije meščanov, ki so romali gledat razstavljenega morskakega volka. Kajti Peter Paleta je bil pred kratkim otvoril razstavo svojih slik in je bila ta razstava prav ničlo obiskana.

"Če bi polovica teh ljudi," si je dejal, "obiskala mojo razstavo, bi bil zadovoljen. Kaj storiti?"

Mislil je in mislil, a nič pametnega mu ni prišlo na misel. On, umetnik Peter Paleta, na noben način ne sme dopustiti, da bi se umetnost udinjala prozaični morskaki pošasti. Ne, na noben način, naj se zgodi kakoli. Čutil je, da se mora nekaj izpremeniti v njem. Da, da, že ve; svoje mišljenje, svoja čustva mora prilagoditi čustvom množice, postati mora tako rekoč materialist, zakaj s solzavostjo ne napraviš nikoli nikjer prav ničesar. In slednjič, če hočeš, da te bo narod spoštoval, te cenil, moraš ostati na dostojni višini in tvoja dela morajo biti moralno neoporečna. Tvoja umetniška veličina ti sme segati kvečjemu do gležnjev — dalj pa v nobenem primeru.

"Ha, že vem!" se je Peter Paleta udaril po čelu. "Grem, naslikam morskakega volka in jo razstavim. Pa bomo videli, kako bodo vrel ljudje na mojo razstavo. Toda prej je treba poskrbeti za želodec."

Pretaknil in preobrnil je vse žepe ter vendar našel kovača. (Umetnik, ki razpolaga z denarjem, namreč ni več umetnik). Šel je in si je privoščil dve kranjski in vrček piva. Nato se je zadovoljno pogladil po trebuhu.

Vsa tista sanjava, skromna, umetniška natura ga je na mah minila; zazdelo se mu je, da je rejen kakor delničar kakšne tovarne in tudi obraz se mu je zavesetil od zadovoljstva. Skratka, Peter Paleta se je popolnoma izpremenil, postal je materialist."

Napotil se je tja, kjer so imeli razpostavljenega morskakega volka. Že od daleč je zavohal mrcino; ko pa se je približal, bi ga bilo kmalu vrglo vznak. Že je hotel zatisniti nos, pa se je brž spomnil, da je taka občutljivost nevredna pečenega materialista.

Med številno množico, ki se je gnetla okoli morskakega volka, so si parfirane dame z robci mašile nosove, elegantni gospodje so pušili cigarete kakor za stavo. Stara kmečka ženica je obstala pred široko odprtim gobcem in buljila vanj, kakor v peklenko žrelo.

Peter Paleta se je stisnil v kot, potegnil iz žepa papir, vzel svinčnik v roko in pričel risati. Komaj je pričel, mu je preko ramen pogledalo oko postav.

"Kaj pa vi, gospod, a?"

THE CROSBY RADIO CORPORATION

FROM M. Elias

SUBJECT: NEWS BROADCASTS

Our news broadcasts, as you have already been told, and will not include mention of any strikes. This also includes students' strikes and school closings.

THE CROSBY RADIO CORPORATION

FROM M. Elias

DATE: Sat., May 25, 1935, 10:15 AM

SUBJECT: NEWS

No reference to strikes is to be made on any news bulletin broadcast over our stations.

—Federated Pictures.

Program radiopostaje v Cincinnatiju. Spodaj je opis postaja ne sme omenjati stavk v zvezi z vestmi o dnevnogodkih.

"Rišem. Umetnik sem. Senzacija bom narisal!"

"Kaj?" se je razhudil mož postav, "še eno senzacijo, ko je že te dovolj? Umetnik ste pa res od hudiča. Alo, natrag!"

Hočeš nočes se je Peter Paleta moral odstraniti. Odšel pa ni. Pomešal se je med gnečo in tam nadaljeval risbo.

Čez teden dni so veliki lepaki po mestu vabili na razstavo umetnika Petra Paleta. To pot — tako je stalo na lepkih — se je gospod umetnik posebno potrudil, da zadovolji občinstvo. Dnevnik so prinašali poročila o razstavi in pisali, da se je umetnik tako rekoč čez noč razvil iz ekspresionista (prej je namreč slikal take reči, ki so bile najbolj podobne geometrinim likom) v pravčatega naturalista. Vsak, ki obišče razstavo, da se bo divil originalni sliki morskakega volka v naravni velikosti.

In uspeh ni izostal. Gneča je bila tolikšna, da je nekaterim postalo slabo, nekemu starejšemu gospodu so pomečkali vsa kurja očesa.

Meščani so bili nadvse zadovoljni in so pravili, da je naslikani morskakega volka še večja senzacija, kakor pa taka mrha, ki na razstavi smrdi.

Samo neki zlobni kritik je pripomnil v listu, da slika ni popolna, ker morskemu volku manjka en zob.

Gospod Peter Paleta se še zmenil ni za isto kritiko.

"Poživigam se na vse kritike," je dejal dopisniku, ki se je oglasil pri umetniku zaradi interjervu. "Glavno je to, da so ljudje zadovoljni z mojim delom. Sicer pa itak nameravam opotovati v Afriko, proučevati zveri. Spoznal sem, da ni bolj hvaležnega posla na poprišču umetnosti, kakor slikanje četveronožcev. Ko se vrnem iz Afrike, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.

ke, se naselimo ob morju, si bom potapljaški zvon spuščal v morskake globočine, bena podmorska pošast bo ušla, vsako bom ovel na platnu. Domovina lahakuje od mene še velikih!"

Po vsej priliki je Peter svojo obljubo tudi izvršil, od tistega časa ni duha ne o njem.

Težko pričakujejo svojega umetnika. Gotovo bo prišel nekoč, če ga le žrl morskakega volka.